

KUTATÁSI JELENTÉSEK

BUZÁS GERGELY

TÍZ ÉV KÖZÉPKORI RÉGÉSZETI KUTATÁSAI VISEGRÁDON 1996–2006

A Castrum Bene Egyesületnek otthont adó visegrádi Mátyás Király Múzeum legújabb kiállításai és kiadványaival az egyesület tagjai az ősszel megrendezett ülések alkalmával rendszeresen megismerkedhetnek, ám a múzeumban folyó kutatásokról ilyenkor nem tudunk teljes tájékoztatást adni. Az idei évben, a visegrádi múzeumban rendezett középkori régészeti konferencián egy rövid előadásban volt lehetőségem ismertetni azokat az eredményeket, amelyeket múzeumunk kutatói az utolsó középkori régészeti konferencia, és a legutóbbi ilyen jellegű áttekintés¹ óta, azaz az elmúlt tíz évben elértek. Az alábbi összefoglaló ennek az előadásnak az alapján készült.

A visegrádi Mátyás Király Múzeum a Magyar Nemzeti Múzeum filiája. Az 1950-es években jött létre, elsősorban Visegrád kiemelkedő jelentőségű középkori régészeti emlékeinek: a várnak és a királyi palotának a feltárására, tudományos kutatására és múzeológiai bemutatására. Bár természetesen feladati közé tartozik a település teljes múltjának kutatása és bemutatása, az őskortól napjainkig, ma is kiemelt kötelessége a középkori királyi székhely emlékeinek gondozása. Az utóbbi évtizedekben a múzeum kutató személyzetének növekedése lehető tette intézményünk működési körének kiszélesítését, így ma a Magyar Nemzeti Múzeum egyik országos, sőt nemzetközi tevékenységet kifejtő középkori régészeti műhelyévé válhattunk.

Az utóbbi évtized számos kiváló lehetőséget biztosított kutatóink számára tudományos munkájuk kiterjesztéséhez: a korszak első felében még az Országos Tudományos Kutatási Alap támogatása lehetővé tette, hogy az 1990-es évek első felében beindult tudományos feldolgozó munkát folytassuk, számos külső kolléga bevonásával.² Sajnos később ezek a pályázati források bezáródtak előttünk, így külső munkatársak bevonására egyre kevésbé volt lehetőségünk. Viszont saját munkatársaink egyre több alkalmuk adódott egyéb hazai és nemzetközi kutatóprogramokban való aktív részvételre. Ellensúlyozták még az OTKA pályázati lehetőségeinek bezárulását a meginduló műemléki helyreállítások, amelyekhez sikerült tudományos kutatási programokat is csatolnunk, valamint az egyre intenzívebbé váló építőtevékenység a város külső és belső területein, ami lehetővé tette megelőző feltárások végzését a település régészeti szempontból legfontosabb pontjain. Az ásatásokhoz és a kiadványaink megjelentetéséhez nagy segítséget nyújtottak a Nemzeti Kulturális Alap és a mindenkorai kulturális minisztérium támogatásai is.

1 BUZÁS GERGELY: A visegrádi Mátyás Király Múzeum és a királyi palota tíz éve. *Magyar Múzeumok*, 1996/1. 49–51.

2 1996 és 2002 között a múzeum öt középkori régészeti témájú OTKA pályázatot (egy kiadvány és négy kutatási pályázat) koordinált. Ezek közül az egyik Visegrádon kívüli témát: a pécsváradi apátság középkori emlékeit dolgozta fel.

Árpád-kori ispáni központ kutatásai

Az ispáni központhoz kapcsolódó 10–12. századi település Méri István által megkezdett és Kovalovszky Júlia által folytatott feltárását az utóbbi években Gróf Péter vette át. Jelentős újabb településrészeket sikerült kiásnia, amivel komoly eredményeket ért el a kora Árpád-kori ispáni központ topográfiajának és kronológiájának felderítésében.³

Pályázati támogatás és a terület tulajdonosának segítségével tette lehetővé számomra, hogy 2001–2003 között elvégezzem az ispáni ponthoz kapcsolódó Szt. András monostor hitelesítő ásátását.⁴ A monostor romjait Czobor Béla ásta ki 1890–1895 között, de a falmaradványok később nagyrészt elpusztultak. A mostani feltárás során sikerült pontosítanunk a Czobor által már megtalált gótikus templom alaprajzát, tisztáztuk az épületegyüttes építéstörténetét és periódusait. Legnagyobb eredményünk az volt, hogy megtaláltuk a 11. századi templom és a kolostorépület maradványait.

Az ásátásokon részt vettek az ELTE középkori régészeti tanszékének hallgatói, akik a leletanyag feldolgozásában is jelentős szerepet vállaltak. Egy szakdolgozat már elkészült a Szt. András monostor kerámia leletanyagáról,⁵ kettő pedig folyamatban van az ispáni vár és az esperesi templom 1960–1970-es években végzett ásátási anyagainak feldolgozásáról.⁶

A visegrádi vár kutatása

A fellegrárban néhány kisebb leletmentés és megfigyelés mellett két nagyobb területen volt mód ásátások elvégzésére a tervezett, de meg nem valósult műemléki helyreállítások előkészítéseként. Az északi középső falszorosban Iván László és Pölös Andrea⁷ végzett feltárást, ami fontos információkat nyújtott a középső falöv történetéről és gazdag leletanyagot eredményezett. A belső vár északi felében Iván László, Bozóki Lajos⁸ majd Kováts István és jómagam végezhetünk hitelesítő kutatásokat, amelyek legfontosabb eredménye az volt, hogy sikerült meghatározni a vár északi részének kronológiáját és felfedezni egy 13. századi toronyszerű palotaépületnek már a 14. század folyamán elbontott csekély maradványait.

Az új ásátásoknál talán még nagyobb jelentőségű az a nagyszabású feldolgozómun-ka, amelynek eredményeiből már két kötet és több tanulmány meg is jelenhetett. Iván László önálló kötetben foglalkozott a visegrádi vár történetével,⁹ egy tanulmányban pe-

- 3 GRÓF PÉTER: Visegrád, Várkert. In: Régészeti kutatások Magyarországon, 2000. Budapest, 2003. 232–233.
- 4 BUZÁS GERGELY: Visegrád, Szent András monostor. In: Összefoglaló jelentések a 2001. év helyszíni műemléki kutatásairól. *Műemlékvédelmi Szemle*, 2002/2. 170–172.; BUZÁS GERGELY: Visegrád, Szent András monostor. In: Régészeti kutatások Magyarországon, 2003. Budapest, 2004. 319–322. A munkában részt vett Bozóki Lajos művészettörténész (KÖH) is.
- 5 ESZES BERNADETT: A visegrádi Szent András monostor, kerámialeletanyag-feldolgozás. Szakdolgozat, ELTE BTK Régészet szak, 2005.
- 6 Tolnay Katalin és Kodolányi Judit munkái az ELTE BTK régészet szakán.
- 7 PÖLÖS ANDREA–SZÓKE MÁTYÁS: Visegrád, Fellegrvár. In: Régészeti kutatások Magyarországon, 1998. Budapest, 2001. 171–172. (A jelentés alá hibásan kerültek be más kutatók nevei.)
- 8 IVÁN LÁSZLÓ: Visegrád, Fellegrvár. In: Régészeti kutatások Magyarországon 2000. Budapest 2003. 230–231., IVÁN LÁSZLÓ: Régészeti kutatások és műemléki helyreállítások a visegrádi fellegrvárban 1871–1998. In: A visegrádi fellegrvár. Visegrád régészeti monográfiái, 6. Szerk. BUZÁS GERGELY, Visegrád, 2006. 26–46.
- 9 IVÁN LÁSZLÓ: A visegrádi vár története a kezdetektől 1685-ig. Visegrád, 2004.

dig a kutatástörténetével.¹⁰ Bozóki Lajos több tanulmányában és egy művészettörténeti doktori disszertáció keretében a fellegvár faragott köveit és építéstörténetét dolgozta fel.¹¹ Tóth Boglárka a fellegvár kerámialeleteinek,¹² Kocsis Edit pedig a kályhacsempeleleteinek a feldolgozását tette közzé.¹³ A fellegvár feldolgozása során Kováts István a faragott csontleleteket,¹⁴ Tóth Csaba a pénzleleteket,¹⁵ Tolnai Gergely pedig a törökkori metszetábrázolásokat publikálta.¹⁶ Sabján Tibor a fellegvári kályhák elméleti rekonstrukcióját készítette el.¹⁷

A középkori város kutatása

A városkutatás fellendülése elsősorban a megélénkülő építési kedv, és az ezzel járó megelőző feltárások tették lehetővé, de minisztériumi, NKA, és KÖH támogatások is segítettek. Gróf Péter, Gróh Dániel, Kováts István, Mészáros Orsolya, Szőke Mátyás és magam is végezhattünk ásásokat, amelyek során számos középkori lakóházat kutattunk meg.¹⁸ A ferences kolostor feltárását (Laszlovszky József, Szőke Mátyás, Buzás Gergely) az ELTE Középkori és Korajkori Régészeti Tanszékeivel közös munkaként folytattuk.¹⁹ Két másik városi templomban²⁰ is végezhattunk hitelesítő ásásokat. A felszínre került nagymennyiségű adat egyre jobb lehetőségeket nyújt a 13–16. századi település topográfájának, és egykori építészeti képeinek rekonstrukciójához.

- 10 IVÁN LÁSZLÓ: Régészeti kutatások és műemléki helyreállítások a visegrádi fellegvárban, 1871–1998. In: A visegrádi fellegvár. Visegrád régészeti monográfiái, 6. Szerk. BUZÁS GERGELY. Visegrád, 2006. 26–46.
- 11 BOZÓKI LAJOS: Lakótoronyok és késő-középkori toronypaloták. A visegrádi Salamon-torony és Fellegvár 14. századi szerepének kérdéséhez. *Műemlékvédelmi Szemle*, 1996/1. 5–24.; BOZÓKI LAJOS: Visegrád vára és tornyai. Néhány gondolat az erődített toronyok katonai és szimbolikus értelméről. In: Koppány Tibor hetvenedik születésnapjára. Tanulmányok. Művészettörténet-Műemlékvédelem, X. Budapest, 1998. 121–132.
- 12 TÓTH BOGLÁRKA: A visegrádi fellegvár középkori kerámiaanyaga. In: A visegrádi fellegvár. Visegrád régészeti monográfiái, 6. Szerk. BUZÁS GERGELY. Visegrád, 2006. 50–103.
- 13 KOCSIS EDIT: A visegrádi fellegvár kályhacsempe leletei. In: A visegrádi fellegvár. Visegrád régészeti monográfiái, 6. Szerk. BUZÁS GERGELY. Visegrád, 2006. 124–166.
- 14 KOVÁTS ISTVÁN: A visegrádi fellegvár megmunkált csont- és agancsleletei. In: A visegrádi fellegvár. Visegrád régészeti monográfiái, 6. Szerk. BUZÁS GERGELY. Visegrád, 2006. 167–190.
- 15 TÓTH CSABA: A visegrádi fellegvár éremleletei. In: A visegrádi fellegvár. Visegrád régészeti monográfiái, 6. Szerk. BUZÁS GERGELY. Visegrád, 2006. 191–195.
- 16 TOLNAI GERGELY: A visegrádi vár a törökkori ábrázolások tükrében. In: A visegrádi fellegvár. Visegrád régészeti monográfiái, 6. Szerk. BUZÁS GERGELY. Visegrád, 2006. 196–218.
- 17 KOCSIS EDIT–SABJÁN TIBOR–TÓTH BOGLÁRKA: A visegrádi fellegvár középkori és törökkori szemeskályhái. In: A visegrádi fellegvár. Visegrád régészeti monográfiái, 6. Szerk. BUZÁS GERGELY. Visegrád, 2006. 104–123., KOCSIS EDIT: A visegrádi fellegvár kályhacsempe leletei. In: A visegrádi fellegvár. Visegrád régészeti monográfiái, 6. Szerk. BUZÁS GERGELY. Visegrád, 2006. 124–166.
- 18 A közműfektetési munkák során végzett megfigyelések mellett az Ágasház és a tervezett új városközpont helyén, a Salamon-torony utca 3., 7., Fő utca 1., 7., 19., 21., 67., 73., Rév utca 2., 5., Nagy Lajos Király út 5. számnál végzett ásások.
- 19 BUZÁS GERGELY–LASZLOVSZKY JÓZSEF–SZŐKE MÁTYÁS: Visegrád, Ferences kolostor. Régészeti kutatások Magyarországon, 1998. Budapest, 2001. 172–173., BUZÁS GERGELY–KOCSIS EDIT–KOVÁCS ANNAMÁRIA–LASZLOVSZKY JÓZSEF–SZŐKE MÁTYÁS: Visegrád, Ferences kolostor. In: Régészeti kutatások Magyarországon, 1999. Budapest, 2002. 264–265., BUZÁS GERGELY: Visegrád, Ferences kolostor. In: Régészeti kutatások Magyarországon, 2000. Budapest, 2003. 231., BUZÁS GERGELY–LASZLOVSZKY JÓZSEF–SZŐKE MÁTYÁS: Visegrád, ferences kolostor. In: Összefoglaló jelentések a 2001. év helyszíni műemléki kutatásairól. *Műemlékvédelmi Szemle*, 2002/2. 166–167.
- 20 Fő utca 73. és Széchenyi utca 8.

A város több pontján azonosítható vált egy 13. század végi, 14. század eleji faházakból álló hospes település. A legtöbbit az Anjou- és Zsigmond-kor rezidenciális városának sokszínű építészeti képéről tudtunk meg, amely kétosztatú faházaktól a nagyméretű kőpalotákig sokféle épülettípust foglalt magába.²¹ A királyi palota és az alsóvár között,²² valamint a palota és a ferences kolostor alatt több jelentős méretű udvarház maradványai kerültek felszínre. A palota alatt és környékén, valamint a Fő utcának a mai városközpontba eső részén 14–15. századi faházakat is feltártunk. A mai Rév utca zónájában a középkori település legsűrűbben beépített régióját ismertük meg, míg ettől északra, a Dunapart széles sávjában egy ritkásan beépített kertes zónát figyelhattunk meg.²³ Feltűnő e korszakban és a 15. század végén is a kézműipar kiemelkedő szerepe a városban: a legtöbb ásatás jelentős műhelyeket: csontmégmunkáló-műhelyek, üveghuták, ötvösműhely stb. hozott felszínre. Külön említést érdemel egy nagyméretű, 15. század végi üveghuta feltárása (Mészáros Orsolya és Szőke Mátyás feltárása), amely egyedülállóan jó állapotban maradt ránk.²⁴ Sajnos a lelőhely jövőbeni sorsa máig megoldatlan. Elvégezhetjük a város egyetlen ma is teljes egészében álló középkori lakóházának, a mai iskola épületének falkutatását és ásatását (Buzás Gergely, Szőke Mátyás, Kováts István, Gróf Péter, Gróh Dániel, Bozóki Lajos, Bodó Balázs).²⁵ A városi templomok közül ki kell emelni a Fő utca 73. alatt, az idei évben végzett hitelesítő ásatást (Kováts István és Buzás Gergely). Ez tisztázta az itt állt templom alaprajzát és egy összeomlott szentélyrekesztőt, valamint számos feliratos 14. századi sírkövet hozott felszínre.

A város emlékeinek s leletanyagának feldolgozása is előrehaladt. Két régészeti szakdolgozat született²⁶ ebben a témában.

A királyi palota kutatása

1995-ben megindult a királyi palota műemléki rekonstrukciója, ami lehetővé tette az OTKA támogatások megszűnése után is az ásatások és a feldolgozómunka folytatását. Szőke Mátyással elvégezhetjük az északkeleti palota hitelesítő ásatásait, befejeztük az alsó fogadóudvar északi részének kutatását, Laszlovszky József közreműködésével

- 21 BUZÁS GERGELY–SZŐKE MÁTYÁS: Házak a XIV. századi Visegrádon. In: Tusnad 1998. Szerk.: BENCZÉDI SÁNDOR – HLAVATHY IZABELLA. Sepsiszentgyörgy, 1999. 40–44., BUZÁS GERGELY–SZŐKE MÁTYÁS: Houses in the Fourteenth Century Town of Visegrád. In: Mittelalterliche Häuser und Straßen in Mitteleuropa. Hg. FONT, M.–SÁNDOR, M. *Varia Archaeologica*, IX. (2000.) 119–127.
- 22 BUZÁS GERGELY–KOVÁTS ISTVÁN: Visegrád, Salamontorony utca 3. In: Régészeti kutatások Magyarországon, 2004. Budapest, 2005. 306–307.
- 23 GRÓF PÉTER–GRÓH DÁNIEL: Visegrád, Bene-telek. In: Régészeti kutatások Magyarországon, 1998. Budapest, 2001. 171., GRÓF PÉTER–GRÓH DÁNIEL: Visegrád, Városközpont, Bene-telek. In: Régészeti kutatások Magyarországon, 2004. Budapest, 2005. 308., MÉSZÁROS ORSOLYA: Visegrád, Városközpont. In: Régészeti kutatások Magyarországon, 2004. Budapest, 2005. 307–308.
- 24 MÉSZÁROS ORSOLYA: Visegrád, Rév utca 5. In: Régészeti kutatások Magyarországon, 2004. Budapest, 2005. 304–305., MÉSZÁROS ORSOLYA: Visegrád XV. századi üvegműhelye. *Magyar Múzeumok*, 2005/3. 41–44.
- 25 BUZÁS GERGELY: Visegrád, Általános iskola. In: Régészeti kutatások Magyarországon, 1999. Budapest, 2002. 263–264. (a kézirat oldalainak sorrendjét a szerkesztők felcserélték, így a szöveg némiképp nehezen értelmezhető), GRÓF PÉTER–GRÓH DÁNIEL: Visegrád, Rév utca 2. In: Régészeti kutatások Magyarországon, 2000. Budapest, 2003.
- 26 MÉSZÁROS ORSOLYA: Visegrád középkori város a régészeti kutatások tükrében. Az Anjou-kori város az okleveles és a régészeti adatok alapján. Szakdolgozat, ELTE BTK Régészet szak, 2003., és Halász Ágoston szakdolgozata a visegrádi ferences kolostor kőfaragványairól: HALÁSZ ÁGOSTON: A visegrádi ferences kolostor épülete és kőfaragványai. Szakdolgozat, ELTE BTK Régészet szak, 2003.

folytattuk a palota nyugati épületeinek feltárását, valamint elkezdtük a palotát délről határoló terület régészeti kutatását.²⁷ Pálóczy Horváth Andrással vezetésével elkészült a palotakert régészeti kutatása is.

Az északkeleti palotában végzett ásások legfontosabb eredménye a nyugati szárny alatt feltárt kőalapozású, középoszloposos, feltehetően fa felépítményű, 14. század első felére keltezhető nagyméretű csarnoképület volt.²⁸ A fogadóudvaron befejeztük a korábbi években talált Anjou-kori nagy kőház feltárását, és kiástuk az azóta helyreállított Mátyás-kori díszlépcső maradványait, amelyből a palota Zsigmond-kori díszudvarának igen jelentős kőfaragványai kerültek elő másodlagos beépítésben. A palota nyugati épületében több Zsigmond- és Mátyás-kori konyhahelyiséget tártunk fel. Az ásások újabb éremletekkel támasztották alá a palota építéstörténetének legfontosabb kérdését, a ma álló palotaépület Zsigmond-kori datálását. Az idei ásás során előkerült a konyha melletti emésztőgödör hatalmas mennyiségű konyhaszeméttel és egy feltehetően 15. századi perzsa fajansz albarellal.

A palotakertben Pálóczy Horváth András egy Anjou-kori faházat és két ásott kutat tárt fel. A két kút gazdag leletanyagának természettudományos feldolgozása lehetővé tette a kert és környezete 14–15. századi növényvilágának rekonstrukcióját. A kertben végzett ásásaink során feltártuk az egykori kerítésfalakat, egy 1479-ben épült kerti villát és a kert közepén álló Zsigmond-kori csorgókút alapozását.²⁹

A palota műemléki helyreállításához kapcsolódó tudományos kutatások során elkészítettem a Zsigmond-kori kerti kút és a Mátyás-kori Herkules-kút³⁰ elméleti rekonstrukcióját és művészettörténeti elemzését. E kutatást az eredeti helyükön másolatban, az eredeti töredékeiket pedig új kiállításokon mutattuk be.

A királyi palota és a Salamon-torony új kiállításaihoz kapcsolódva a díszudvar Zsigmond-kori csorgókútjának, az utcai homlokzat Mátyás-kori zárterkélyének,³¹ továbbá a palota helyére tervezett, de soha fel nem épült Anjou-kori kápolnának³² rekonstruáltuk egyes részleteit. Orosz Krisztina régészeti szakdolgozatára alapozva a palota enteriőr rekonstrukciójának tudományos dokumentációja³³ készült el. Kocsis Edit és Sabján Tibor pedig három Mátyás-kori kályha elméleti rekonstrukcióját végezték el, amelyek másolat

27 SZÓKE MÁTYÁS: Visegrád, Királyi palota. In: *Régészeti kutatások Magyarországon*, 2004. Budapest, 2005. 304.

28 BUZÁS GERGELY–SZÓKE MÁTYÁS: Visegrád, királyi palota. In: *Régészeti kutatások Magyarországon*, 2000. Budapest, 2003. 231–232.

29 PÁLÓCZY HORVÁTH ANDRÁS: Visegrád, Királyi palota. *Régészeti kutatások Magyarországon*, 1998. Budapest, 2001. 173. (a jelentés alá tévesen került Iván László neve), BUZÁS GERGELY–PÁLÓCZY HORVÁTH ANDRÁS–SZÓKE MÁTYÁS: Visegrád, palotakert. *Régészeti megfigyelések és feltárások*. In: *Összefoglaló jelentések a 2001. év helyszíni műemléki kutatásairól. Műemlékvédelmi Szemle*, 2002/2. 168–170.

30 BUZÁS GERGELY–RÉTI MÁRIA–SZÓNYI ENDRE: Giovanni Dalmata Herkules-kútja a visegrádi királyi palotában. Budapest–Visegrád, 2001. Angol változat: BUZÁS, GERGELY–RÉTI, MÁRIA–SZÓNYI, ENDRE: *The Hercules Fountain of Giovanni Dalmata in the Royal Palace of Visegrád*. Budapest–Visegrád, 2001.

31 BUZÁS GERGELY–LÓVEI PÁL: A visegrádi királyi palota északnyugati épülete és az utcai homlokzat zárt erkélye. Visegrád régészeti monográfiái, 4. Visegrád, 2001.

32 BODÓ BALÁZS–BUZÁS GERGELY–DEÁK ZOLTÁN: A visegrádi királyi palota Anjou-kori kőtára. Visegrád régészeti monográfiái, 5. Visegrád, 2003.

33 OROSZ KRISZTINA: *Kutatási dokumentáció a visegrádi királyi palota Zsigmond- és Mátyás-kori enteriőreihez*. 2003. Kézirat. Mátyás Király Múzeum, Visegrád.

formájában meg is épültek. Magam a palota lakosztályainak³⁴ és fürdőjének³⁵ építészettörténeti elemzését készítettem el.

Az egyes lelőhelyek kutatása mellett sor került több leletsoport monografikus feldolgozására is. Mester Edit Visegrád középkori üvegleleteit,³⁶ Kocsis Edit és Sabján Tibor pedig a visegrádi királyi palota középkori kályhacsempéit és kályháit publikálta,³⁷ Kováts István régészeti szakdolgozata keretében pedig a legfontosabb későközépkori lelőhelyek megmunkált csont- és agancsleleteit gyűjtötte össze.³⁸

Az elmúlt évtized kutatásainak köszönhetően ma viszonylag részletes adatokkal rendelkezünk a korábban szinte ismeretlen kora Árpád-kori, 13. és 14–15. századi települések szerkezetéről. Lehetőségünk volt a város összes egyházi épületének vizsgálatára, és fontos új ismeretekkel gazdagodtunk a várról és a palotáról. E kutatások publikációinak eredményeként ma Visegrád a régész szakma előtt az egyik legátfogóbban ismert hazai középkori lelőhellyé vált. Az új kiállítások, a nagy visszhangot kiváltó műemléki rekonstrukciók, az ismeretterjesztő kiadványok és a média érdeklődése a nagyközönség figyelmét is felkeltették Visegrád emlékei iránt. A város középkori kiállítóhelyeit évente közel félmilliónyan látogatják meg, ami nem csak hazai de nemzetközi összehasonlításban is kiemelkedő szám. Visegrádon látványosan beigazolódott a tudományos kutatásnak önmagán túlmutató, a közművelődésben és az idegenforgalomban kiváltott haszna is.

34 BUZÁS GERGELY: Királyi lakosztályok a visegrádi palotában. In: „Quasi liber et pictura”. Tanulmányok Kubinyi András hetvenedik születésnapjára. Budapest, 2004. 99–115.

35 BUZÁS GERGELY: A visegrádi királyi palota fürdője. *Budapest Régiségei*, XXXVII. (2003) 151–166.

36 MESTER EDIT: Középkori üvegek. Visegrád régészeti monográfiái, 2. Visegrád, 1997.

37 KOC SIS EDIT – SABIÁN TIBOR: A visegrádi királyi palota kályhái és kályhacsempé leletei. Visegrád régészeti monográfiái, 3. Visegrád, 1998.

38 KOVÁTS ISTVÁN: A visegrádi alsóvár, fellelgvár és királyi palota megmunkált csont- és agancsleletei. Szakdolgozat, ELTE BTK Régészet szak, 2005.

TARTALOM

TANULMÁNYOK

HORVÁTH FERENC	A szegedi vár története.....	5
HANCZ ERIKA	A szegedi vár kerámiaanyaga a török korban	31
DOMOKOS GYÖRGY	Újabb adatok a szatmári erődítmény építéstörténetéhez az 1660–1670-es években.....	47
GERE LÁSZLÓ– MIKLÓS ZSUZSA	Döbrököz-Vár	71

MŰHELY

NOVÁKI GYULA	„Gondolják, látják az várnak nagy voltát...” Néhány gondolat egy tanulmánykötet kapcsán	87
SZATLÓCZKI GÁBOR	Adalékok a keszthelyi ferences kolostor korai építéstörténetéhez. Gondolatok a „Sigismundus Rex et Imperator. Művészet és kultúra Luxemburgi Zsigmond korában, 1387–1437” című kiállítási katalógus kapcsán.....	95

KÖNYVISMERTETÉSEK

FELD ISTVÁN	Magyar Kálmán–Nováki Gyula: Somogy megye várai a középkortól a kuruc korig	99
FELD ISTVÁN	Buzás Gergely (szerk.): A visegrádi fellegrvár. Visegrád régészeti monográfiái 6.	103

KUTATÁSI JELENTÉSEK

BUZÁS GERGELY	Tíz év középkori régészeti kutatásai Visegrádon 1996–2006	107
---------------	---	-----